

FƏXRƏDDİN SƏFƏRLİ*AMEA Naxçıvan Bölməsi Tarix,**Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun direktoru,**tarix elmləri doktoru, professor***E-mail:** hacifexreddin@yahoo.com.tr**HEYDƏR ƏLİYEV İRSİ – MÜSTƏQİL AZƏRBAYCANI
İNKİŞAFA APARAN TƏLİM****Açar sözlər:** *Ümummilli lider, Prezident, Konstitusiya, irs***Ключевые слова:** *Общациональный лидер, Президент, Конституция, наследство***Key words:** *National leader, president, constitution, heritage*

Məqalədə ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqına miras qoyduğu elmi-nəzəri irsdən bəhs olunur. Məqalədə ulu öndərin ən böyük irslərindən olan Müstəqil Azərbaycan dövləti, Yeni Azərbaycan Partiyası, Konstitusiya və s. haqqında bəhs olunur. Həmçinin, qeyd edilir ki, ulu öndərin xalqımıza miras qoyduğu irs – onun çıxışları, məruzələri, nitqləri, imzaladığı fərmanlar, sərəncamlar, qanunlar, işləyib hazırladığı inkişaf strategiyası Azərbaycanı uğurlu inkişafa aparan mükəmməl təlimdir.

Çox minillik dövlətçilik ənənələrinə malik olan Azərbaycan tarixinə nəzər salarkən aydın olur ki, qədim və orta əsrlər zamanı ərazimizdə yaranan dövlətlərə bir sıra görkəmli şəxsiyyətlər rəhbərlik etmişlər. XX yüzillikdə də belə olmuşdur. Bu dövrdə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti, Azərbaycan SSR və Müstəqil Azərbaycan Respublikasını bir sıra adamlar, görkəmli şəxsiyyətlər idarə etmişlər. Bu şəxsiyyətlərin bir hissəsi xalqın etimadını doğrultmasa da, onların içərisində əhalinin hörmət və rəğbətini qazanan, sevimlisinə, ümid yerinə çevrilənlər də olmuşdur.

Öz fəaliyyəti ilə xalqın sevimlisinə çevrilən rəhbərlər sırasında taleyin XX əsrdə Azərbaycana bəxş etdiyi görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev xüsusi yer tutur. XX yüzillikdə Azərbaycana iki dəfə rəhbərlik edən Heydər Əliyev ölkəni ağır vəziyyətdən çıxarmış, əhalini bir sıra məhrumiyyətlərdən, dövlətimizi parçalanmaqdan, məhv olmaqdan xilas etmiş, Müstəqil Azərbaycan dövlətini qurmuş, bölgədə inkişaf etmiş qabaqcıl dövlət yaratmışdır. Bütün bunlara görə Heydər Əliyev ümummilli lider səviyyəsinə yüksəlmişdir. Tam qətiyyətlə demək olar ki, XX əsrdə Azərbaycana rəhbərlik edənlər içərisində heç kim Heydər Əliyevin fəth etdiyi zirvəyə yüksələ bilməmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyev bütün həyatı və siyasi fəaliyyəti dövründə Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinə, mentalitetinə, keçmiş irsinə qayğı göstərmiş, onların qorunub saxlanmasına və daha da inkişaf etdirilməsinə nail olmuşdur. O, deyirdi ki, keçdiyimiz yola nəzər salarkən aydın olur ki, biz nadir bir irsin varisləriyik. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı bu irsə layiq olmağa çalışmalı, böyük bir tarixi keçmiş, zəngin mədəniyyəti, yüksək mənəviyyatı olan ölkəmizin həm dünənini, həm bu gününü, həm də gələcəyinə dərin bir məsuliyyət hissi ilə yanaşmalıdır.

Keçmiş irsə belə yüksək səviyyədə diqqət və qayğı göstərən, hörmət və ehtiramla yanaşan ümummilli lider özü də Azərbaycan xalqına zəngin bir irs miras qoyaraq dünyasını dəyişmişdir. Onun ən böyük siyasi-nəzəri irsi məruzələri, nitqləri, çıxışları, müsahibələri, imzaladı-

Tarix və onun problemləri, №2 2013

ğ ı fərmanlar, sərəncamlar, Qanunlar, verdiyi tapşırıqlar, tövsiyyələr və sairədən ibarətdir. Bütün bunlar bütövlükdə fundamental və layiqli bir dərslik kimi bizə və gələcək nəsillərə ulu öndərin çox layiqli hədiyyəsidir.

Orta əsrlərdə yaşamış Azərbaycan mütəfəkkirlərindən birinin belə bir kəlamı vardır: sözdən elə bir süfrə açmışam ki, hər gələn qonağa orada mütləq bir nemət tapılar. Bu baxımdan Heydər Əliyev irsi elə bir süfrə və xəzinədir ki, Azərbaycan xalqı, müxtəlif peşə və ixtisas sahibləri hazırda bu xəzinədən faydalanır, gələcəkdə də faydalanacaqdır.

Ulu öndərə xalq məhəbbəti onun irsinin müxtəlif cəhətlərinin hələ sağlığında öyrənilməsinə gətirib çıxarmışdır. Bu sahədə Azərbaycanın bütün təşkilat və müəssisələrində fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev lektoriyaları və universitetləri mühüm rol oynayırlar. Fikrimizi iki faktla möhkəmləndirmək istəyirik. Ulu öndərin sərəncamı ilə həyata vəsiqə alan AMEA Naxçıvan Bölməsində fəaliyyət göstərən «Heydər Əliyev lektoriyası»nda qısa müddətdə 50-dən artıq, Naxçıvan Dövlət Universitetində fəaliyyət göstərən «Heydər Əliyev Universiteti»ndə 170-ə yaxın məşğələ keçirilmişdir. Bu o deməkdir ki, keçən müddət ərzində ulu öndərin bizə miras qoyub getdiyi irsin təxminən 200-ə yaxın cəhəti öyrənilmişdir. Gələcəkdə neçə belə 200 məşğələlər də keçiriləcək və ümummilli liderin siyasi-nəzəri irsinin ən dərin və yeni qatları tədqiq olunacaqdır.

Heydər Əliyevin elmi nəzəri irsinin sistemli şəkildə öyrənilməsində Azərbaycanda və dünyanın bir sıra ölkələrində aparılan tədqiqatların böyük əhəmiyyəti vardır. Hələ ulu öndərin sağlığında bu istiqamətdə aparılan tədqiqatlar dahi şəxsiyyətin dünyasını dəyişməsindən sonra daha da geniş xarakter almışdır. Artıq ulu öndərin həyatı, siyasi fəaliyyəti, ümumiyyətlə elmi-nəzəri irsinin tədqiqi ilə əlaqədar çoxlu sanballı monoqrafiyalar, kitablar, məqalələr yazılaraq nəşr etdirilmiş, dissertasiyalar müdafiə olunmuşdur. Bu sıradan akademik R.Mehdiyevin «Azərbaycan: Tarixi irs və müstəqillik fəlsəfəsi» (12), F.Abdullazadənin «Heydər Əliyev: siyasi portret» (1), E.Axundovanın 4 cildlik «Şəxsiyyət və zaman» (4), akademik İ.Həbibbəyli-nin «Heydər Əliyevin həyatı və fəaliyyətinin Naxçıvan dövründə Naxçıvan Dövlət Universiteti» (7), akademik İ.Hacıyevin «Heydər Əliyev və milli-tarixi yaddaşın bərpası» (5), AMEA-nın müxbir üzvü Y.Mahmudovun «Azərbaycan dövlətçiliyinin xilaskarı» (10), «Azərbaycan tarixində Heydər Əliyev şəxsiyyəti» (11), V.Andriyanov və H.Mirələmovun «Heydər Əliyev» (19), t.e.d.İ.Hüseynovanın «Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu» (8) monoqrafiyaları, həmçinin t.e.d.İ.M.Hüseynovanın «Müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaranmasında və möhkəmləndirilməsində Heydər Əliyevin rolu» (9) və t.e.d.Ə.Q.Qasımovun «Heydər Əliyev və Naxçıvan Muxtar Respublikasının inkişaf tarixi (1969-2003-cü illər)» (14) mövzusunda doktorluq dissertasiyaları və s. bu qəbildən olan əsərləri xüsusi qeyd etmək lazımdır.

Ümummilli liderin bizə miras qoyub getdiyi irs o qədər çoxcəhətli və zəngindir ki, bir kitabda, yaxud məqalədə onun haqqında məlumat vermək mümkün deyildir. Ona görə də biz burada ulu öndərin irsinin bəzi cəhətlərindən bir neçə tezis şəklində danışmaq istəyirik.

Görkəmli dövlət xadimi, dahi şəxsiyyət, ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqına miras qoyduğu ən böyük töhfə-irs Müstəqil Azərbaycan dövlətidir. Ulu öndər Azərbaycanda siyasi hakimiyyətinin birinci dövründə SSRİ-də XX əsrin 70-ci illərindən başlanan tənəzzülə görmüş, ona görə də Azərbaycanı gələcək müstəqillik üçün hazırlamağa başlamışdı. O, Azərbaycanı geridə qalmış aqrar ölkədən inkişaf etmiş sənaye və kənd təsərrüfatı ölkəsinə çevirmiş, ölkə inkişaf səviyyəsinə görə 15 müttəfiq respublikanın hamısını qabaqlamışdı. Ulu öndər gələcək müstəqil Azərbaycanın müxtəlif peşə sahiblərinə, kadrlara olan tələbatını ödəmək üçün keçmiş İttifaqın ən yaxşı ali məktəblərində ildə 1000 nəfərə yaxın gəncin təhsil al-

masına nail olmuşdu. Əminliklə demək olar ki, hazırda müstəqil Azərbaycanın həyatının bütün sahələrində çalışan mütəxəssislərin əksəriyyəti ulu öndərin uzaqgörənliklə hazırladığı kadrların payına düşür.

Dahi rəhbərin 1969-1987-ci illərdə həyata keçirdiyi sistemli tədbirlər nəticəsində Azərbaycan elə bir inkişaf səviyyəsinə qalxdı ki, 90-cı illərin əvvəllərində müstəqilliyini elan etmiş müttəfiq respublikalar içərisində müstəqilliyə tam hazır olan iki respublikadan biri Azərbaycan idi.

Ulu öndər Azərbaycanda siyasi hakimiyyətinin II dövründə müstəqil dövlət quruculuğuna başlarkən özünün Azərbaycanda 70-80-ci illərdə yaratdığı irsə əsaslanmış, Azərbaycan ayağını bu möhkəm təmələ, zəminə, bazisə söykəyərək sürətlə qabağa sıçramış, inkişaf səviyyəsinə görə müstəqilliyə qovuşmuş keçmiş İttifaq respublikalarının hamısını geridə buraxmışdır.

Ulu öndərin bizə qoyub getdiyi ən böyük miraslardan biri də Yeni Azərbaycan Partiyasıdır. 80-ci illərin sonlarından başlayaraq Dağlıq Qarabağ problemi ilə başlanan böhran Azərbaycanda həyatın bütün sahələrini iflic etmiş, ölkə dağılmaq, parçalanmaq həddinə çatmış, bu səbəbdən də Azərbaycanın 91 nəfər ziyalısi o zaman Naxçıvanda yaşayan Heydər Əliyevə müraciət imzalamışdı. Azərbaycanın görkəmli ziyalılıları bu müraciətdə Azərbaycanda yaranmış vəziyyəti təhlil edir, ölkəni bu vəziyyətdən çıxaracaq yeganə şəxsin Heydər Əliyev olduğunu vurğulayırdılar. Xalqın iradəsini əsas tutaraq 91-lər Azərbaycanı bu vəziyyətdən çaxara biləcək bir partiya yaradılmasını və partiya rəhbərlik etməyi Heydər Əliyevdən xahiş edirdilər (17). Ulu öndər bu müraciətə müsbət cavab vermiş (15, s.507-511) və 1992-ci il noyabrın 21-də Naxçıvan şəhərində Yeni Azərbaycan Partiyası yaradılmış, onun ümummilli liderin özü tərəfindən hazırlanmış Proqram və Nizamnaməsi qəbul edilmiş, Heydər Əliyev Partiyanın Sədri seçilmişdir (13, s.108-109). Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranması həmin vaxtlar çox çətin günlərini yaşayan Azərbaycan dövlətçiliyinin xilas yolunun başlanğıcı oldu. Heydər Əliyevə olan xalq sevgisi bu partiyanın tezliklə böyük uğur qazanmasına, ümumxalq partiyasına çevrilməsinə gətirib çıxardı. Hazırda sıralarında 600 mindən çox üzvü birləşdirən, keçən müddət ərzində böyük uğurlara imza atan YAP-ın ən böyük nailiyyəti isə dağılmaqda olan Azərbaycan dövlətçiliyinin, dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanması, Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qorunması və qüdrətli bir dövlətə çevrilməsidir.

Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqına miras buraxdığı irslərdən biri də Müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyasıdır. Heydər Əliyev dövlət quruculuğuna başlayarkən ilk əvvəl onun hüquqi əsaslarını yaratmaq üçün Konstitusiyanın yaradılmasını vacib hesab edirdi. Ona görə də ulu öndərin rəhbərliyi ilə Konstitusiya yaradıldı və 1995-ci il noyabr ayının 12-də ümumxalq səsverməsi-referendumla qəbul olundu. Dünyanın ən demokratik Konstitusiyaları ilə bir sırada duran bu Konstitusiya Azərbaycanda dövlət quruculuğunun əsaslarını qoydu. Qanunun aliliyi, insan haqlarının qorunması kimi demokratik prinsiplər bərqərar edildi. Beləliklə ölkədə iqtisadi və siyasi islahatların aparılması, respublikamızın dünya birliyinə inteqrasiyası üçün hüquqi baza yaradıldı (6, s.60).

Ulu öndərin tariximiz, onun tədqiqi və s. sahəsində çıxışlarında söylədiyi fikirlər, imzaladığı sərəncamlar və s. çox əhəmiyyətli nəzəri irs kimi diqqəti cəlb edir. Məlumdur ki, XX yüzillik boyu ermənilər tərəfindən xalqımıza qarşı bir neçə dəfə soyqırım və deportasiyalar həyata keçirilmişdir. Ancaq sovet hakimiyyəti illərində bu mövzunun üzərinə qara örtük çəkilmiş, onun tədqiqinə yol verilməmişdir. Hətta tarixi ədəbiyyatda bu hadisələr «vətəndaş müharibəsi» adlandırılmışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 18 dekabr 1997-ci il tarixdə imzaladığı «1948-1953-cü illərdə Azərbaycanlıların Ermənistan SSR ərazisindəki tarixi-etnik tor-

Tarix və onun problemləri, №2 2013

paqlarından kütləvi surətdə deportasiyası haqqında» (5, s.135-136) və 26 mart 1998-ci ildə imzaladığı «Azərbaycanlıların soyqırım günü haqqında» (5, s.139-145) sərəncamlardan sonra insanlar qorxu hissindən azad oldu, bu sahədə tədqiqatlar genişləndi.

Ümummilli lider Heydər Əliyev öz çıxışlarında bu məsələlərə dəfələrlə toxunmuş, hətta AMEA Naxçıvan Bölməsinin yaradılması ilə əlaqədar Naxçıvan MR Ali Məclisində keçirilən müşavirədəki nitqində qeyd etmişdir ki, «Azərbaycan Prezidenti kimi sizə və bütün əhalimizə, bütün alimlərimizə, ziyalılarıımıza bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycanın, onun xalqının tarixini, mədəniyyətini, keçmişini düürst, əsaslı şəkildə sübut edən hər bir əsər bəyənəcəkdir. Bu barədə heç kimə nə millətçi damğası vurulacaq, nə də kimsə günahlandırılacaqdır» (18, 15 avqust 2002-ci il; 3, s.21). Məhz ulu öndərin yaratdığı münbit şərait nəticəsində Azərbaycanda ermənilərin XX yüzillik ərzində xalqımızın başına gətirdiyi müsibətlər haqqında dəyərli monoqrafiyalar, kitablar və məqalələr yazılmış, çoxlu dissertasiyalar müdafiə olunmuşdur.

Yeri gəlmişkən, ulu öndərin öz çıxış və məruzələrində, xüsusilə yuxarıda adı qeyd olunan müşavirədəki giriş və yekun nitqində tarix və mədəniyyətimizlə bağlı tarixçilərimiz qarşısında qoyduğu vəzifələr, müəyyən etdiyi istiqamətlər öz aktuallığını heç bir vaxt itirməyəcək, bu gün olduğu kimi gələcəkdə də aktual olacaqdır. Ulu öndərin bu tövsiyyə və tapşırıqları, qaldırdığı məsələlər tarixçilərimizin uzun illər boyu rəhbər tutacaqları çox mühüm siyasi-tarixi proqram sənəddir. Məsələn, onun Naxçıvan xanlığı, onun tədqiqi ilə bağlı əsil təcrübəli tarixçi dəqiqliyi ilə dediyi «Mən daha çox istərdim ki, Naxçıvan xanlığının tarixi çox gözəl yazılsın. Naxçıvan xanlığının çox böyük tarixi var. Bu xanlıq nə vaxt yaranıb, fəaliyyəti nədən ibarət olubdur? Axı, Naxçıvanı idarə ediblər. İrəvan xanlığı var. Naxçıvan xanlığı ilə İrəvan xanlığı bir-biri ilə çox bağlı idi. İndi ermənilər deyirlər ki, yox orada ermənilər olubdur. Amma Həqiqətən İrəvan xanlığıdır. Naxçıvan xanlığını siz dərinədən öyrənəndə, mütləq İrəvan xanlığına gedib çıxacaqsınız. İrəvan xanlığı haqqında Ermənistanda tapmadığınız materialları Rusiyanın arxivlərində, Sankt-Peterburqda, rus imperiyasının arxivlərində tapacaqsınız və görəcəksiniz ki, dünyada nələr var» (18, 15 avqust 2002-ci il; 3, s.27-28) fikirləri diqqəti cəlb edir. Ulu öndər bu bir neçə cümlədə Naxçıvan xanlığı tarixinin hansı istiqamətdə işlənməsini, hansı məsələlərə diqqət yetirilməsini, hətta tədqiqatın planını, mənbə bazasını belə çox aydın şəkildə müəyyənləşdirmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev 2003-cü ildə əbədiyyətə qovuşaraq bizi cismən tərk etsə də onun ideyaları və nəzəri irsi yaşayır, inkişaf edir, mayak kimi hər zaman gələcəyə doğru bizim yolumuza işıq saçır. Ümummilli liderin işləyib hazırladığı, alternativ olmayan siyasi kurs bu gün Azərbaycan Respublikasına uğurla rəhbərlik edən Prezident İlham Əliyev tərəfindən çox məharətlə davam və yaradıcılıqla inkişaf etdirilir. 2003-cü ilin oktyabrında xalqın böyük dəstəyi ilə prezident seçilən İlham Əliyevin keçən müddət ərzində həyata keçirdiyi tədbirlər ölkənin daha da inkişafı, əhalinin maddi-rifah halının yaxşılaşdırılması və s. istiqamətində yeritdiyi siyasət əhali tərəfindən razılıqla qarşılanmışdır. Heydər Əliyevin nəzəri irsinə əsaslanan bu siyasətin uğurları ümummilli liderin müəyyən etdiyi siyasi kursun alternativ olmadığını bir daha əyani şəkildə sübut edir. Bütün bunların sayəsində Azərbaycan xalqı öz prezidentini sevir və onun ətrafında daha sıx birləşir.

Ümummili lider Heydər Əliyevin nəzəri irsinə əsaslanan siyasətin Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Naxçıvan MR-da uğurlu tətbiqi sayəsində Naxçıvan Muxtar Respublikası çox böyük inkişaf yolu keçmiş, Azərbaycanın inkişaf etmiş sənaye, kənd təsərrüfatı, elm, təhsil, mədəniyyət mərkəzlərindən, hətta xarici ölkələrə məhsul ixrac edən bölgəsinə çevrilmişdir. Bütün bunlar müxtəlif vaxtlarda Naxçıvan MR-na səfərlər edən ölkə rəhbərinin diqqət-

tini cəlb etmiş və öz növbəsində o Naxçıvanda aparılan işlərə, əldə olunan uğurlara yüksək qiymət vermişdir. Naxçıvana səfərlərindən biri zamanı, 5 oktyabr 2010-cu ildə Ordubad rayonundakı Biləv Su Elektrik Stansiyasının açılışında çıxış edərkən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev belə demişdir: «Mən çox şadam ki, Naxçıvanda nəzərdə tutduğumuz bütün məsələlər bu gün öz həllini tapır. Muxtar Respublika uğurla inkişaf edir, burada quruculuq-abadlıq işləri çox sürətlə gedir, bütün sosial məsələlər həllini tapır, müəssisələr, fabriklər açılır, yollar çəkilir... Bu günə qədər görülmüş işlər və bu nəticələr onu göstərir ki, nəzərdə tutulmuş bütün proqramlar vaxtında icra olunur və şübhə etmirəm ki, bu gün planlaşdırdığımız bütün məsələlər gələcəkdə öz həllini tapacaqdır» (18, 6 oktyabr 2010-cu il). Həmçinin, dövlət başçısı bu uğurlu inkişafı «Heydər Əliyev siyasətinin təntənəsi» kimi xarakterizə etmişdir (18, 30 may 2012-ci il).

Azərbaycanın bütün bölgələrində, o cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikasında Heydər Əliyev siyasi kursunun uğurlu tətbiqi sayəsində əldə olunan nəhəng uğurlara görə xalqımız tamamilə əmindir ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin bizə miras qoyub getdiyi zəngin irs sadıq, möhkəm və etibarlı əllərdədir.

İstər Azərbaycanda, istərsə də onun ayrılmaz tərkib hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasında həyatın bütün sahələrində əldə olunan, qazanılan möhtəşəm uğurların əsasında Heydər Əliyev siyasəti, onun bizə miras qoyduğu nəzəri irsin ən mühümlərindən olan inkişaf strategiyası dayanır. Məhz zamanın sınaqlarından uğurla çıxan bu strategiya Azərbaycanın inkişafını təmin etmiş, ölkəmiz bu siyasətin uğurlu tətbiqi sayəsində inkişaf səviyyəsinə görə nəinki Cənubi Qafqazda, həmçinin MDB məkanında ön sıraya keçmişdir. Bu baxımdan Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyevin sözlərini xatırlatmaq yerinə düşər. Ölkə prezidenti çıxışlarından birində demişdir: «Mən prezident seçkiləri ərəfəsində demişdim ki, Azərbaycan vətəndaşları ildən-ilə daha yaxşı yaşamaladırlar və yaşayacaqlar. Bunu etmək üçün hər cür imkanımız vardır. Ən önəmlisi isə dövlətin düzgün siyasəti vardır. Bu siyasət Heydər Əliyev siyasətidir. Mən seçkilərdən əvvəl bəyan etmişdim və söz vermişdim ki, bu siyasətə sadıq qalacağam və onu öz fəaliyyətimdə həyata keçirəcəyəm. Bu gün sizə deyə bilərəm ki, Azərbaycanda Heydər Əliyev siyasəti yaşayır, güclənir və bundan sonra da əbədi olaraq yaşayacaqdır» (2, s.128).

Ümummilli lider Heydər Əliyevin dünyasını dəyişməsindən keçən 10 ilə yaxın bir zaman kəsiyi sübut etdi ki, ulu öndərin Azərbaycan xalqına miras qoyduğu nəzəri irs əbədiyaşar, bütün zamanlar üçün tətbiq və istifadə olunacaq mükəmməl bir təlimdir.

«Biz düz yolla, haqq yolu ilə, Allah yolu ilə, Quran yolu ilə, demokratiya yolu ilə, həqiqət yolu ilə, müstəqillik yolu ilə gedirik. Tutduğumuz bu yol bizi Azərbaycanın çox gözəl gələcəyinə aparıb çıxaracaqdır» (16, s.67) - deyən ulu öndər Heydər Əliyev işləyib hazırladığı siyasi kursun, bütövlükdə Azərbaycan xalqına miras qoyduğu nəzəri irsin əbədiyaşar olduğuna inanırdı və deyirdi: «Nə qədər ki, Azərbaycan var, mən də varam, mən isə Azərbaycanda əbədi olacağam».

Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqına miras qoyduğu elmi-nəzəri irs elə bir zəngin xəzinədir ki, uzun illər sonra da həyata atılan yeni nəsillər bu xəzinəyə müraciət edəcək, ondan bəhrələnəcək, dahi şəxsiyyətin dövlətçilik və idarəçilik məktəbindən öyrənəcəklər. Ulu öndər Heydər Əliyev kimi nadir şəxsiyyətin həyatı və siyasi fəaliyyətinə aid çoxlu əsərlər yazılsa da, onun irsinin dərinədən, hərtərəfli, ətraflı öyrənilməsi, fundamental tədqiqatlar aparılması, akademik nəşrlərin hazırlanması və gələcək nəsillərə çatdırılması sahəsində yorulmadan çalışmaq, çox iş görmək, ictimai və humanitar elmlər istiqamətində işləyən tədqiqat-

Tarix və onun problemləri, №2 2013

çıların, geniş mənada bütün elm sahələri ilə məşğul olan alimlərin qarşısında duran ən aktual və mühüm vəzifələrdən biridir. Məhz bu vəzifələri həyata keçirmək, ümummilli lider Heydər Əliyevin elmi-nəzəri irsinin sistemli tədqiqinə nail olmaq üçün Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunda mühüm addın atılmış və “Əliyevşünaslıq” şöbəsi yaradılmışdır. Şöbə əməkdaşlarının qarşısında ümummilli lider Heydər Əliyevin həyatı və siyasi fəaliyyətinin bütün məqamlarının öyrənilməsi vəzifəsi qoyulmuşdur. Artıq bu şöbə bir elm sahəsinə və elmi məktəbə çevrilmiş Əliyevşünaslıq elmi xəzinəsinə öz sanballı töhfələrini verməkdədir və şübhəsiz ki, bundan sonra da verəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

- 1.Abdullazadə F.H. Heydər Əliyev: siyasi portret. Bakı: XXI Yeni Nəşrlər Evi, 1998.
- 2.Ağamalı F. Dövlətçiliyimizin İlham Əliyev mərhələsi. Bakı: Oskar, 2005.
- 3.Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Naxçıvan Bölməsi (Tərtib edən: İsmayıl Hacıyev). Bakı: Nurlan, 2005.
- 4.Axundova E.H. Heydər Əliyev: Şəxsiyyət və zaman. 4 cildə (1923-2003). Bakı: Ozan, 2007-2009.
- 5.Hacıyev İ.M. Heydər Əliyev və milli tarixi yaddaşın bərpası. Bakı: Elm, 2003.
- 6.Hacıyev İ.M. Naxçıvan Muxtar Respublikasının ictimai-siyasi həyatı, sosial-iqtisadi və mədəni həyatı (1991-2011-ci illər). Naxçıvan: Əcəmi, 2011, 272 s.
- 7.Həbibbəyli İ.Ə. Heydər Əliyevin həyatı və fəaliyyətinin Naxçıvan dövründə Naxçıvan Dövlət Universiteti. Naxçıvan: Qeyrət, 1998.
- 8.Hüseynova İ.M. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu. Bakı: 2004.
- 9.Hüseynova İ.M. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaranmasında və möhkəmləndirilməsində Heydər Əliyevin rolu: Tarix elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyasının avtoreferatı. Bakı: 2003.
- 10.Mahmudov Y.M. Azərbaycan dövlətçiliyinin xilaskarı. Bakı: BDU-nun nəşriyyatı, 1998.
- 11.Mahmudov Y.M. Azərbaycan tarixində Heydər Əliyev şəxsiyyəti. Bakı: Təhsil, 2002.
- 12.Mehdiyev R.Ə. Azərbaycan: Tarixi irs və müstəqillik fəlsəfəsi. Bakı: Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının nəşriyyatı, 2001.
- 13.Məmmədov M. Naxçıvan Muxtar Respublikasında ictimai-siyasi proseslər (1988-2005-ci illər). Bakı: Şirvanəşr, 2005, 208 s.
- 14.Qasimov Ə.Q. Heydər Əliyev və Naxçıvan Muxtar Respublikasının inkişaf tarixi (1969-2003-cü illər). Tarix elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyasının avtoreferatı. Naxçıvan: 2011.
- 15.Qayıdış. Təkmilləşmiş və yenidən işlənmiş ikinci nəşr. Bakı: Azərbaycan, 2008, 840 s.
- 16.Seyidov M., Rzayev M. Zamanı qabaqlayan dahi. Bakı: “Vektor” Nəşrlər evi, 2007.
- 17.“Səs” qəzeti, 16 oktyabr 1992-ci il.
- 18.“Şərq qapısı” qəzeti.
- 19.Андрьянов В., Мираламов Г. Гейдар Алиев. Москва: Молодая гвардия, 2006.

ФАХРАДДИН САФАРЛИ
*директор Института Истории,
Этнографии и Археологии Нахчыванского Отдела НАНА*
доктор исторических наук, профессор

НАСЛЕДИЯ ГАЙДАРА АЛИЕВА - ОБУЧЕНИЕ ВЕДУЩИЕ В РАЗВИТИИ НЕЗАВИСИМОГО АЗЕРБАЙДЖАНА

В статье говорится о научно-практическом наследстве, оставшемся, азербайджанскому народу, от общенационального лидера Гайдара Алиева. В статье говорится о больших наследствах как Независимое Азербайджанское государство, Новая Азербайджанская Партия, Конституция и пр. Одновременно здесь отмечается, что в его выступлениях, речи, подписанные указы, законы, распоряжения, выработанные стратегия развития является наследство и обучение для нашего народа в пути удачной развития Азербайджана.

FAKHRADDIN SAFARLI
*Director of the Institute of History,
Archaeology and Ethnography of the Nakhchivan Department of ANAS*
doctor of historical sciences

HEYDAR ALIYEV'S HERITAGE – THE DOCTRINE CARRYING OUT TO DEVELOPMENT THE INDEPENDENT AZERBAIJAN

In the article it is dealt with the national leader Heydar Aliyev's scientific and theoretical heritage that is put inheritance to Azerbaijani people. It is talked about the Great Leader's the Independent State of Azerbaijan, the New Azerbaijan Party and Constitution etc. These are the greatest heritage. It is also noted that the Great Leader's heritage that put inheritance to our people's - his statements, reports, speeches, signing decrees, orders, laws, development strategy are the perfect doctrine, which take Azerbaijan to the successful development.

Rəyçilər: akademik İ.Hacıyev, t.e.d.R.C.Süleymanov
AMEA Naxçıvan Bölməsi Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun 11 fevral 2013-cü il tarixli qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №2).